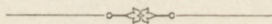

Uwagi nad ciepłem właściwym przy stałej objętości mieszaniny cieczy i pary.

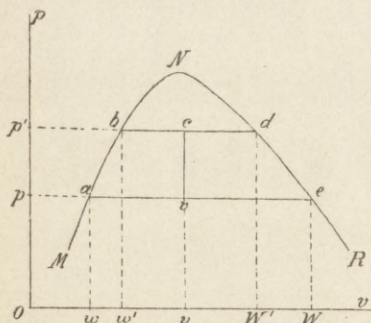
Przez

K. Olearskiego.
(Z jedną ryciną).

Rzecz przedstawiona na posiedzeniu Wydz. mat.-przyr. d. 4 lipca 1892.;
referował członek Witkowski.

Gdy ogrzewamy ciecz wraz z parą, zachowując objętość stałą wtedy ilość ciepła potrzebną do ogrzania jednostki masy o 1°C można nazwać ciepłem właściwym mieszaniny przy stałej objętości. Ze względu na doniosłość tego ciepła właściwego w teorii maszyn parowych, Zeuner¹⁾ podał wzór przybliżony do jego obliczania, uzyskany w sposób dość zawiły.

Dwa wzory, różniące się kształtem można otrzymać w następujący sposób, który i z innych względów jest ciekawy: Rysunek przedstawia linię MNR dającą związek między objętościami cieczy i pary w stanie nasycenia a ciśnieniami (linię ortotermiczną), v jest objętością do której odnosi się ciepło właściwe c_v . Ciepło właściwe cieczy (pod ciśnieniem skroplenia) niech oznacza m , m' ciepło wła-

¹⁾ Zeuner. Grundzüge der mech. Wärmetheorie (1877) pag. 346.

ściwe pary w stanie nasycenia. W i w objętości pary i cieczy pod ciśnieniem p , W' i w' pod ciśnieniem p' . Napiszmy związek wyrażający zachowanie energii w odniesieniu do cyklu $abcv$. Niech A oznacza równoważnik kaloryczny jednostki pracy; L i L' ciepło lotności pod ciśnieniem p i p' .

Otrzymamy:

$$A \left\{ \int_w^{w'} pdw + p'(v-w') - p(v-w) \right\} = \int_T^{T'} (m-c) dT + L' \frac{v-w'}{W'-w'} - L \frac{v-w}{W-w}$$

albo, po łatwej zmianie i ze względu, że: $L = A \cdot T \frac{dp}{dT} (W-w)$, itd.,

$$A \left\{ (p' - p)v - \int_w^{w'} w \cdot \frac{dp}{dw} \cdot dw \right\} = \\ = \int_T^{T'} (m-c_v) dT + AT' \left(\frac{dp}{dT} \right)_{T'} (v-w') - AT \frac{dp}{dT} (v-w).$$

Różniczkowanie tego równania względem T prowadzi do związku:

$$c_v = m + AT \frac{d^2 p}{dT^2} (v-w) - AT \frac{dp}{dT} \frac{dw}{dT} \quad (1)$$

Do tego samego związku doprowadziłyby zastosowanie zasady Carnota do uważanego cyklu.

Gdy ostatni wyraz w równaniu (1) opuścimy, dalej ze względu, że

$$T A \frac{d^2 p}{dT^2} = A \frac{d}{dT} \left(T \frac{dp}{dT} - p \right) = \frac{d \left(\frac{\rho}{W} \right)}{dT}, \quad (\rho \text{ wewnętrzne ciepło lotn.})$$

otrzymamy związek przez Zeunera podany ¹⁾.

Zastosowanie zasady równoważności ciepła i pracy mechanicznej do cyklu $cdev$ prowadzi do związku:

$$A \left\{ (p - p')v - \int_w^{w'} W \frac{dp}{dW} dW \right\} = \int_T^{T'} (c - m') dT + L' \frac{W' - v}{W' - u} - L \frac{W - v}{W - u},$$

różniczkowanie względem T dalej do:

$$c = m' - AT \frac{d^2 p}{dT^2} (W - v) - AT \frac{dp}{dT} \frac{dW}{dT}. \quad (2)$$

¹⁾ l. c. str. 348, równanie (267).

²⁾ Z odjęcia równania (2) od (1) otrzymać można znany związek między m' i m

Zeuner wnosił ze związku przez siebie otrzymanego, że c_v jest zawsze dodatni i większe od ciepła właściwego cieczy, objaśniając to uwagą, że ogrzewanie cieczy i pary przy stałej objętości połączone jest z ulatnianiem. Tymczasem, może nie zawsze, ostatni wyraz w równaniu (1) jest mały, gdyż $\frac{dp}{dT}$ jest w ogóle znaczne, a $\frac{dw}{dT}$ tem większe, im temperatura bliższa krytycznej; z drugiej zaś strony można sobie wyobrazić warunki, w których ogrzewanie cieczy i pary, przy stałej objętości całości, jest połączone ze skropleniem części pary. Wyrażenie (2) nie pozwala nawet utrzymywać z góry, że c_v jest zawsze ujemne i jaśniejsze jeszcze niż (1) okazuje, że wszystko zależy od względnych wielkości dodatnich i ujemnych wyrazów, których sumą jest c_v .

Dla wody obliczyłem z tablic Zeunera, opartych na pomiarach Regnaulta, c_v według wzoru (2).

Otrzymałem

$$\begin{array}{ll} \text{dla wody o } 195^\circ\text{C} & c_v = 1 \cdot 10 + 55 \cdot 8 v \\ \text{„ „ } 160^\circ\text{C} & c_v = 1 \cdot 09 + 33 \cdot 7 v \\ \text{„ „ } 100^\circ\text{C} & c_v = 1 \cdot 15 + 9 \cdot 76 v. \end{array}$$

Wartości $\frac{dW}{dT}$ obliczałem przytem, biorąc różnice wartości W w podanych tablicach Zeunera dla temperatur: o 5°C wyższej i o 5°C niższej od uważanej temperatury i dzieląc tę różnicę przez 10, podobnie $\frac{d^2p}{dT^2}$; v oznacza objętość kilograma mieszaniny cieczy i pary wyrażoną w metrach sześciennych. Dla niższych temperatur (nawet już dla 100°C) wzór (2) nie może służyć do dokładnego obliczenia c_v z przyczyny, że wartości $\frac{dW}{dT}$ i $\frac{d^2p}{dT^2}$ trudno dla tych temperatur z dostateczną dokładnością znaleźć. W granicach temperatur pozwalających obliczyć c_v dla wody nie znajduje się wartości, które możnaby z pewnością uważać za mniejsze od m , t. j. ciepła właściwego wody przy tej samej temperaturze.

Dla acetonu przy 130°C wzór (2) daje:

$$c_v = 0 \cdot 65 + 24 \cdot 8 v.$$

Nie znam pomiaru ciepła właściwego acetonu o tak wysokiej temperaturze, wynika jednak z pomiarów dla niższych temperatur¹⁾ że ciepło to jest prawdopodobnie większe od 0·65.

¹⁾ Landolt Physik. Tab. z r. 1883 str. 184.

Wreszcie z pomiarów Andreeffa¹⁾ znaleźć można $\frac{dw}{dt}$ dla kwasu węglowego i użyć wzoru (1) do obliczenia c_v . Wynika dla 0°C

$$c_v = m - 0.730 + AT \left(\frac{d^2 p}{dT^2} (v - w) \right)$$

co okazuje, że dla bardzo małych $v - w$, c_v może być znacznie mniejsze od m .

Przy temperaturach bliskich krytycznej, może zatem ogrzewanie cieczy i pary przy stałej objętości być połączone ze skraplaniem pary.

Wyobraźmy sobie taką mieszaninę (w przeważnej części zawierającą ciecz) zamkniętą w naczyniu i ogrzewaną, dopóki para zupełnie się nie skropi. Pomiar ciepła dostarczonego mógłby, według powyższych wzorów, służyć do znalezienia m i m' .

Z zastosowania zasady zachowania energii i zasady Carnota do cyklu aNR można okazać związku między ciepłem lotności, temperaturą i ciśnieniem.

---

¹⁾ Andreeff. Ann. der Chem. u. Pharm. 110, 1859.